

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м.Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E – mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Директорам закладів загальної середньої освіти, працівникам органів управління освітою місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування

ЛИСТ-РОЗ'ЯСНЕННЯ

щодо застосування окремих положень нового Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти

Керуючись абзацом першим частини третьої статті 18 Закону України «Про загальну середню освіту», Міністерство освіти і науки України своїм наказом від 16 квітня 2018 року № 367 затвердило новий Порядок зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти (далі – Порядок), зареєстрований Міністерством юстиції України 05 травня 2018 року.

Враховуючи стислі строки, в яких впроваджується цей Порядок, а також некоректне тлумачення у соціальних мережах та засобах масової інформації окремих його положень, Міністерство надає роз'яснення щодо практичного застосування відповідних положень.

1. Щодо права дитини здобувати початкову та базову середню освіту в закладі освіти (його філії), що найбільш доступний та ближчий до місця проживання особи

Відповідно до абзаців другого і третього частини 1 статті 13 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року «кожна особа має право здобувати початкову та базову середню освіту в закладі освіти (його філії), що найбільш доступний та ближчий до місця проживання особи. Право особи здобувати початкову та базову середню освіту у державному або комунальному закладі освіти (його філії), за яким закріплена територія обслуговування, на якій проживає ця особа, ГАРАНТУЄТЬСЯ, що не обмежує право особи обрати інший заклад освіти». Така гарантія реалізується, у тому числі, через частину 7 статті 18 Закону України «Про загальну середню освіту», згідно з якою «право на першочергове зарахування до початкової школи мають діти, які проживають на території обслуговування цієї школи».

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
№1/9-292 від 08.05.2018

Таким чином, дитина не зобов'язана, а має право навчатися в закладі освіти, на території обслуговування якого вона проживає. І таке її право гарантоване Законом України «Про освіту».

Якщо батьки (один з батьків) дитини прийняли рішення скористатися наданим Законом гарантованим правом, то відповідно до Порядку ними (одним з них) «може бути **пред'явлено документ, що підтверджує** місце проживання дитини чи одного з її батьків на території обслуговування закладу освіти, реквізити якого вказуються в заяві». У формі заяви (додаток 1 до Порядку) передбачено можливість повідомлення про наявність права на першочергове зарахування із зазначенням назви і реквізитів документа, що підтверджує проживання на території обслуговування закладу освіти.

При цьому відповідно до підпункту 1 пункту 3 глави 1 розділу II Порядку – «до 01 червня включно зараховуються усі діти, місце проживання яких на території обслуговування закладу освіти **підтверджене** ...».

Привертаємо увагу до того, що повідомлення про наявність права на першочергове зарахування і пред'явлення документу, що його підтверджує, є правом батьків, а не обов'язком. **Проте непред'явлення такого документа і невідображення його назви та реквізитів у заяві про зарахування призводить до відсутності правових підстав для першочергового зарахування дитини до початкової школи.**

2. Яким документом має бути підтверджене місце проживання дитини чи одного з її батьків

Порядок не містить конкретного переліку документів, які підтверджують місце проживання дитини чи одного з її батьків.

Разом з тим, застерігаємо директорів закладів освіти від того, що місце **ПРОЖИВАННЯ** може бути підтверджене виключно **РЕЄСТРАЦІЄЮ** місця проживання. Це не тотожні поняття і, відповідно, документи. Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» чітко розмежовує ці поняття.

Більш того, відповідно до частини 6 статті 29 Цивільного кодексу України «фізична особа може мати кілька місць проживання». Згідно з частиною 4 цієї статті місцем проживання фізичної особи, яка не досягла десяти років, є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає...». Отже, **для підтвердження місця проживання дитини може бути пред'явлено як документ, що підтверджує місце проживання саме дитини, так і документ, що підтверджує місце проживання одного з її батьків.**

Відповідно до статті 6 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» «реєстрація місця проживання здійснюється тільки за однією адресою. У разі якщо особа проживає у двох і більше місцях, вона здійснює реєстрацію місця проживання за однією з цих адрес за власним вибором. За адресою зареєстрованого місця проживання з особою ведеться офіційне листування та вручення офіційної кореспонденції».

Міністерство **рекомендує** батькам дітей і директорам шкіл **орієнтуватися** на перелік документів, що відповідно до чинного законодавства підтверджують

чи потенційно можуть підтверджувати місце проживання дитини чи одного з її батьків, зокрема:

1) паспорт громадянина України (тимчасове посвідчення громадянина України, посвідка на постійне проживання, посвідка на тимчасове проживання, посвідчення біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист, довідка про звернення за захистом в Україні) одного з батьків дитини;

2) довідка про реєстрацію місця проживання/перебування особи (дитини або одного з її батьків), що видається відповідно до Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 02 березня 2016 року № 207;

3) витяг з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання/перебування особи (дитини або одного з її батьків);

4) довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;

5) документ, що засвідчує право власності на відповідне житло (свідоцтво про право власності, витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, договір купівлі-продажу тощо);

6) рішення суду, яке набрало законної сили, про надання особі права на вселення до житлового приміщення, визнання за особою права користування житловим приміщенням або права власності на нього, права на реєстрацію місця проживання;

7) документ, що засвідчує право користування житлом (договір найму, піднайму, оренди тощо), укладений між фізичними особами (за умови, що користування відповідним житлом є реальним і здійснюється за згодою та волевиявленням власника майна; засвідчення цих двох обставин може відбуватися в різний, але прийнятний спосіб) чи укладений між юридичною і фізичною особами, зокрема щодо користування кімнатою в гуртожитку;

8) довідка про проходження служби у військовій частині (додаток 10 Правил реєстрації місця проживання, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 02 березня 2016 року № 207);

9) акт обстеження умов проживання (додаток 9 до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866);

10) акт обстеження матеріально-побутових умов (затверджений наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 28 квітня 2004 року № 95, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 08 червня 2004 року за № 703/9302);

11) будь-який інший документ, що ПІДТВЕРДЖУЄ МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ дитини чи одного з її батьків.

Варто також наголосити на тому, що **будь-який офіційний документ**, в якому зазначене місце проживання дитини чи одного з її батьків, **форма якого визначена законодавством і який виданий органом державної влади чи органом місцевого самоврядування в установленому законодавством порядку**, є достатнім для підтвердження місця проживання дитини і відповідно її права на першочергове зарахування до початкової школи.

Так само достатнім для підтвердження місця проживання може бути будь-який документ, який засвідчує право власності на відповідне житло або право користування ним. Документ, що підтверджує право користування, може бути прийнятним за умови, що користування відповідним житлом є реальним і здійснюється за згодою і волевиявленням власника майна чи орендодавця. Засвідчення цих двох обставин може відбуватися в різний, але прийнятний спосіб.

3. Чи завжди потрібно підтверджувати місце проживання під час подання заяви до початкової школи

Відповідно до абзацу 6 пункту 1 глави 1 розділу II Порядку дитина зараховується до першого класу ЗА ОДНІЄЮ 3 ПРОЦЕДУР, визначених пунктами 2, 7 або 3-7 чи пунктом 8 цього розділу.

Процедура, передбачена пунктами 2, 7, є найлегшою і застосовується в усіх випадках, коли кількість поданих заяв НЕ ПЕРЕВИЩУЄ кількості місць в першому (перших) класі (класах). У таких випадках Порядок не вимагає пред'явлення будь-яких документів, що підтверджують місце проживання, оскільки в цьому немає жодної потреби. Усі діти мають бути зараховані до таких закладів освіти 1 червня на підставі заяв батьків і доданих до неї копії свідоцтва про народження дитини та оригіналу медичної довідки за формою 086-1/о «Довідка учня загальноосвітнього навчального закладу про результати обов'язкового медичного профілактичного огляду», затвердженою наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16 серпня 2010 року № 682, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 10 вересня 2010 року за № 794/18089.

Таким чином, у випадках, коли кількість поданих заяв НЕ ПЕРЕВИЩУЄ кількості місць в першому (перших) класі (класах), не виникає права на першочергове зарахування і, відповідно, не виникає жодної необхідності підтверджувати будь-яким документом місце проживання дитини або одного з її батьків.

4. Хто визначає і закріплює за закладами освіти територію їх обслуговування

Згідно з частиною 2 статті 66 Закону України «Про освіту» територію обслуговування за закладами початкової та базової середньої освіти закріплюють районні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад.

Відповідно до частини 1 статті 18 Закону «Про загальну середню освіту» місцеві органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування закріплюють за закладами загальної середньої освіти відповідні території обслуговування і до початку навчального року обліковують учнів, які мають їх відвідувати.

Згідно з пунктом другим розділу I Порядку територією обслуговування визнається адміністративно-територіальна одиниця (або її частина чи окремі будинки), визначена і закріплена місцевим органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування за закладом освіти для забезпечення права кожної дитини, яка проживає на цій території, на здобуття початкової та/або базової середньої освіти у закладі освіти, що найбільш доступний та

наближений до місця проживання дитини.

Отже, усі місцеві органи виконавчої влади або відповідні органи місцевого самоврядування, визначаючи і закріплюючи за кожним закладом ПОЧАТКОВОЇ та/або БАЗОВОЇ середньої освіти території їхнього обслуговування, мають виходити з того, що кожен такий заклад має бути для кожної дитини, яка проживає на цій території, **найбільш доступний та наближений до місця її проживання.**

На виконання зазначених вище Законів України за кожним закладом освіти, який забезпечує здобуття початкової та/або базової середньої освіти, уповноважені органи вже мали б закріпити території їхнього обслуговування.

Відповідно до вимог частини 2 статті 30 Закону України «Про освіту» заклади дошкільної та загальної середньої освіти зобов'язані забезпечувати на своїх веб-сайтах (у разі їх відсутності - на веб-сайтах своїх засновників) відкритий доступ до, зокрема, інформації та документів про закріплену за ними їхнім засновником територію обслуговування.

Згідно з пунктом 9 розділу I Порядку рішення місцевого органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування про закріплення території обслуговування за закладом (зкладами) освіти **рекомендовано оприлюднювати** на веб-сайті відповідного органу, як правило, **не пізніше ніж за 6 місяців до початку приймання заяв про зарахування до закладів освіти.** Також їм рекомендовано щорічно аналізувати результати розподілу і закріплення території обслуговування і враховувати під час розподілу і закріплення закладами освіти території обслуговування на наступний рік.

У разі ж виникнення у батьків дітей та інших громадян запитань щодо коректності розподілу і закріплення території обслуговування вони можуть звернутися до відповідного органу за отриманням обґрунтованих пояснень. У випадку обґрунтованості звернень (скарг, пропозицій) батьків відповідні органи мають вжити належних заходів реагування відповідно до законодавства.

5. Що робити дітям (їх батькам), які не можуть або не хочуть скористатися правом на першочергове зарахування

Ще раз акцентуємо увагу на тому, що батьки мають право вільного вибору закладу освіти.

Батьки (один з батьків) мають право подати (**але обов'язково до 31 травня**) необхідні документи (їх копії) до будь-якого закладу освіти (без обмеження їх кількості) для зарахування на вільні місця.

Такі вільні місця можуть з'явитися в закладі освіти після 01 червня, коли будуть зараховані діти, місце проживання яких було підтверджене відповідним документом. Згідно з Порядком кожен заклад освіти зобов'язаний оприлюднити кількість таких вільних місць впродовж двох робочих днів з дня їх появи.

На вільні місця діти зараховуються за результатами жеребкування, основні положення якого передбачені главою 2 розділу II Порядку.

Разом з тим, батьки дитини мають приймати зважене рішення про те, що вони не подаватимуть документи до закладу освіти за місцем свого проживання. Адже, якщо дитина не буде зарахована до жодного іншого закладу освіти за результатами жеребкування, виникне запитання щодо місця навчання дитини, а усі вільні місця у закладі освіти за місцем проживання дитини вже будуть

зайняті. У такому випадку дитину може бути зараховано на вільні місця в інших закладах освіти у відповідному населеному пункті.

Відповідно до частини 4 статті 12 Закону України «Про освіту» початкова освіта здобувається, як правило, з шести років. Діти, яким на початок навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Отже, Міністерство звертає увагу усіх місцевих органів управління освітою на те, що **ЖОДНА ДИТИНА 6-7** річного віку, стосовно якої одним з батьків початкової школи подано заяву про зарахування до 1-го класу, не може залишитися без уваги і не бути зарахованою для здобуття початкової освіти.

6. Хто має право бути зарахованим 01 червня

Згідно з підпунктом 1 пункту 3 глави 1 розділу II Порядку до 01 червня включно зараховуються усі діти, місце проживання яких на території обслуговування закладу освіти підтверджене, а також діти, які є рідними (усиновленими) братами та/або сестрами дітей, які здобувають освіту у цьому закладі, чи дітьми працівників цього закладу освіти, чи випускниками дошкільного підрозділу цього закладу освіти (у разі його наявності).

Варто звернути увагу на те, що Порядок не визначає пріоритетність у зарахування дітей цих чотирьох категорій, але говорить, що мають бути зараховані **УСІ** такі діти.

Разом з тим, можуть бути виключні випадки, коли після проведення усіх передбачених Порядком заходів з метою зарахування усіх дітей, їх зарахування є неможливим. У такому випадку відповідний орган управління освітою **«невідкладно** має запропонувати на вибір батьків таких дітей перелік закладів освіти, максимально доступних і наближених до місця їх проживання, а також сприяти зарахуванню дітей до обраних їх батьками закладів освіти».

7. Основні механізми зарахування до гімназії (закладу загальної середньої освіти II ступеня – 5-9 класи)

Для зарахування до 5 класу у Порядку закладено **три основні моделі**:

1) якщо заклад освіти має початкову школу, тобто працює з 1 класу, то до 5 класу переводяться усі учні 4 класу цього ж закладу освіти. На вільні місця (у разі їх наявності) до початку навчального року зараховуються діти, які мають право на першочергове зарахування, а впродовж навчального року – у порядку надходження заяв про зарахування.

Таким чином, реалізується положення статті 13 Закону України «Про освіту» про те, що кожна особа має право здобувати не лише початкову, а й базову середню освіту **в закладі освіти (його філії), що найбільш доступний та наближений до місця проживання особи.**

Крім того, до такого закладу освіти у **разі створення додаткового 5 класу** зарахування на вільні місця може відбуватися за результатами конкурсного відбору. Таким чином, діти, які не були зараховані до цього закладу освіти до 1 класу, матимуть можливість на конкурсних засадах вступити до нього вже до 5 класу;

2) відповідно до пункту 3 глави 3 розділу II Порядку діти, зараховані у 2018 і наступних роках до 1 класу закладів освіти з **поглибленим вивченням**

окремих предметів та профільним навчанням, зараховуються до 5 класу за результатами конкурсного відбору, що проводиться відповідно до пунктів 2-16 глави 4 цього розділу.

Таким чином, ця модель є, з одного боку, певним виключенням з попереднього правила, а з іншого боку, збільшує можливості дітей з різних закладів освіти на поглиблене вивчення окремих предметів у цьому закладі освіти. Ця модель передбачає, що з 2022 року до 5 класу таких закладів освіти, які забезпечують поглиблене вивчення окремих предметів та профільне навчання, **усі діти будуть зараховуватися на конкурсних засадах;**

3) відповідно до пункту 2 глави 2 розділу II до закладу освіти II або II-III ступенів (тобто, до тих закладів, в яких немає початкової школи) діти зараховуються за одним з двох механізмів:

а) у разі, якщо кількість поданих станом на 31 травня заяв НЕ ПЕРЕВИЩУЄ загальної кількості місць у п'ятому (п'ятих) класі (класах) закладу освіти, конкурсний відбір не проводиться і 01 червня видається наказ про зарахування усіх дітей;

б) у разі, якщо кількість поданих станом на 31 травня заяв ПЕРЕВИЩУЄ загальну кількість місць у п'ятому (п'ятих) класі (класах) закладу освіти, до 01 червня включно заклад освіти оприлюднює оголошення про проведення конкурсного відбору, що організовується і проводиться відповідно до пунктів 2-16 глави 4 цього розділу. Конкурс має бути проведений і наказ про зарахування виданий до 15 червня включно.

Після 15 червня зарахування на вільні місця (за умови їх наявності) також відбувається за результатами конкурсного відбору.

Заступник Міністра

Павло Хобзей